

Maximiliani Transyluani Cæsaris
 a secretis Epistola, de admirabili
 & nouissima Hispanorū in Orien-
 tem nauigatione, qua uariæ, & nul-
 li prius accessæ Regionēs inuētæ
 sunt, cum ipsis etiā Moluccis insu-
 lis beatissimis, optimo Aromatū
 genere refertis. Inauditi quoq. in-
 colarū mores exponuntur, ac mul-
 ta quæ Herodotus, Plinius, Soli-
 nus atque alii tradiderunt, fabulo-
 sa esse arguunt. Contra, nonnulla
 ibidē uera, uix tamen credibilia ex-
 plicant. quibuscum historiis Insu-
 laribus ambitus describit alterius
 Hemisphaerii, qua ad nos tandem
 hispani redierunt incolumes.

REVERENDO DOMINO
IOANNI MATTHAEO
GIBERTO

S . D . N . DATARIO

F . Minitius Caluus . S . P . D .

Nauigatio illa , quam superioribus annis Lusitani , Hispanique ultiores , quos Castellanos dicunt , inuenere , cum & laude & admiratione semper digna fuerit , quippe quæ alterum pene orbem maioribus nostris antea incognitum , uariasque Regiones ac diuersos hominum mores nobis aperuit , Europæ complura commoda attulit . nunquam tamen admirabilior fuit , quam cum una ex quinque Nauibus iussu Caroli Ro. Imperatoris Augustissimi , Hispaniarumque Regis in eam nauigationem profectis , in extremum Orientem ad eas usque Insulas penetrauit , ubi pretiosiora nascuntur Aromata , quæ inde incognitis prius itineribus Calichutiū importantur , ad aliaque Orientis emporia . deindeque illa ipsa nauis audacius nescio an felicius , circuito sub Hemisphærio nostro Oceano , in Hispaniam reuersa est . huius autem diuturnum iter , incredibilemque Orbis circuitiōnem Maximilianus Transylvanus Cæsar a secretis Reuerendissimo . D. Cardinali Saltzburgensi fideliter & accurate longiore Epistola perscripsit . Quam ad me (ut eius est humanitas) misit Franciscus Cheregatus Antistes Aprutinus & Terami Princeps , quum abhinc Annum , in amplissimo

A ii

conuentu Nurenbergensi Orator esset Pontificius. Cum igitur epistolam ipsam ex recenti Chalcographia nostra emissurus essem, quod in ea multa sint cognita non indigna, Nulli alii eam potius dicare debui quam tibi Gihberte Opt. siquidem tu beatissimo Pontifici Clementi vii. nuper diuinitus electo, Pont. inquam uere Opt. Max. ut semper fuisti, merito es Carissimus. in administratio- neque eidem crediti Orbis, tu in primis & quod ipse iusserit, strenue semper efficis sapienterq;, & quod ad eius gloriam & Immortalitatem pertinet, id quod modestissime facis, ultro suppeditare consueuisti. Quare tibi præ cæteris intelligendum censeo si qua Orbis pars temporibus nostris, ut sic dixerim, in lucem prodeat, ut eo quoque Christiana Religio, Romani que Pontificis autoritas tua etiam opera propagetur, atque de tanto hoc Pontifice Virgilianum illud merito usurpari possit.

Augustus Clemens diuum genus, aurea condet
Sæcula, qui rursus Latio regnata per arua
Saturno quondam, super & Garamantas & Indos
Proferet Imperium. iacet extra sidera tellus
Extra anni, solisque uias, ubi cœlifer Atlas
Axem humero torquet, stellis ardentibus aptum,

Eo accessit, quod omnia quæ a me proficiuntur, quam uis exigua, non minus tibi iure debentur, quam Domi- nis quæ serui acquisierint. Ego etenim pro maximis & in

numeris tuis Virtutibus, & in me collatis beneficiis te iam
diu Dominum agnoscere, ac non modo meum sed bo/
norum & doctorum omnium Mæcenatem colere & ob/
servare institui. Quin etiam id mihi commodissime ene/
nisse arbitror, Nam tibi, tum de tuæ dignitatis accessio/
ne, tum vero de publica hac orbis hilaritate gratulaturus,
cum sine Xenio aliquo litterario quod iis rebus pluri/
mum delectari soleas, te adire indignum, mihi que turpe
putarem, hæc ipsa se obtulit Epistola, qua dum aliquid
te dignius paro, interim meo qualicunque defungi pos/
sem officio.

Vale .

Caluus Lectori.S.

Scio te hūanissime Lector, nō adeo lepores oratorios, & uenustates quæsiisse ex Epistola Maximiliani, quam res ipsas de quibus scripsit ille accuratissime in publicam utilitatem, uoluptatemque eorum, qui non contenti contemplatione Regionum quas incolunt, euolant animo longissime, latissimeque, & quærunt mente uidere quod oculis nequeunt cernere. hoc suppeditat Transylvanus doctissimus talia discere cupientibus. lenocinia & illecebras orationis hic nō admodum amauit, quippe cui satis fuit rem sincere & fideliter explicare. librarii autem negligentia factum est qui Epistolam hanc descripsit, unde ego imprimendam accepi, ut aliqua homines offenderent delicatos, non te lector eruditissime, qui aliunde facundiam tibi parasti. & hinc tantum quæris cognoscere terrarum partes nulli unquam prius cognitās. Vale. tibiq. Musæ sint felices.

QVISQVIS ES, SIVE IMPRESSOR,

siue Bibliopola, caue libellum hunc,
aliosue quoslibet in Francisci Minitii
Calui officina libraria primum excu/
sos, excudendosue, intra proximum
decennium uspiam gentium impri/
mas, uel ab aliis temere forsan impres/
sos uendas. hæc enim seuerissimo edi/
cto uetuit bonarum artium fautor Cle/
mens. VII. Pont. Max. quique secus fe/
cerint, eos non modo in singula uolu/
mina denis aureis mulctari, uerum &
Christianorum commercio, atque
aqua, & igni interdici uoluit.

Vale. & uide, ne inuidus negotium
tibi facessas, bene memor nullam
ESSE SCELERVM IMPVNITATEM.

MAXIMILIANVS CAESARIS
INVICTISSIMI A
SECRETIS

Reuerendissimo. D. D. Mathæo Cardinali
Salzburgensi . . S . P . D .

EDIIIT HIS DIEBUS

una ex quinque illis nauibus, quas Cæsar superioribus annis dum Cæsareæ Augustæ esset, in alienum, & tot iam sæculis incognitum orbem miserat ad inquirendum Insulas in quibus Aromata proueniunt. Nam licet Lusitani Portugallenses ex aurea Chersoneso, quam nunc Malaccham putamus, magnam Vim eorum ad nos deferant, nihil tamen Indiæ illæ suæ præter Piper gignunt. Reliqua enim ut Cynnammomum, Garophilum & Myristicam nucem quam muscatam, & operimentum eius quæ florem Muscatæ uocamus, ad suos Indos ex longinquis, atque adeo nomine tantum cognitis insulis aduehi certum est, Nauibus nullo ferramento sed palmarum foliis dumtaxat compactis, Quarum uela rotunda sunt, & hæc quoque ex uimine palmarum contexta. Hoc genus nauium Iuncas appellant, Vnico tantum uento secundo, aut aduerso agi solitas. Nec mirum, quod hæc omnibus sæculis nostris mortalibus incognitæ fuerint. nam quæcumque hætenus de Aromaticum huiusmodi natiuo solo a priscis authoribus prodita legimus, partim prorsus fabulosa sunt, partim a ueritate tam aliena, Vt etiam regiones illæ, Vbi ipsi Aromata gigni

B

prodidere, ab iis locis ubi nūc ea nasci compertum est, paulo minus distent, quam nos ab eis seiungimur. Nam ut reliqua omittam, Tradidit Herodotus alioqui clarissimus author Cynamomum in auium nidis reperiri, in quos uolucres illud ex longissimis regionibus, & præsertim Phoenix cuius Nidum, nescio quis Vnquam uiderit, detulissent. Plinius uero qui certius aliquid afferre posse sibi uidebatur, q̃ iam ante ætatem suam, tum Alexandri Magni, tum aliorum Classibus multa illustrata fuissent, tradit Cynamomum gigni in Aethiopia Troglodytis conubio commixta, quum nunc compertum sit Cynamomum longissime ab omni Aethiopia gigni, & maxie Troglodytarum, hoc est speluncis subterraneis habitantium. Nostis autem qui nūc rediere, quibus nihil tam cognitū erat quam Aethiopia, necessarium fuerit, priusquam has insulas repperint. & huc redierint, uniuersum orbē, idq̃ sub amplissimo plerunq̃ Parallelo circuire. Quæ nauigationis quū & admirabilis, & nostra superiorum ætate ulla non modo non inuenta, sed nec unquam tentata fuerit, Statui cursum eius & totius rei seriem ad. R. D. T. quā uerissime scribere. Curauim enim mihi, & a duce classis, & a singulis nautis, qui cum eo rediere, referri omnia diligentissime. Retulerunt autem & Cæsari, & aliis multis singula eadem, ea fide & synceritate, Vt non modo nihil fabulose afferre, sed fabulosa omnia alia a ueteribus authoribus prodita, refellere & reprobare, narratione sua uiderentur. Nāq̃ Monoscelos, seu Sciopodas, Scyritas, Spitamæos, Pygmæos & multa huiusmodi monstra potius, quam homines esse crediderit, quum & a Castellanis in Occidentē per meridiem, & a Portugallensibus in Orientem uelificanti

bus, tot loca ultra Tropicum Capricorni quæ sita, inuenta, lustrata fuerint, ab his autem nostris reliquus uniuersus Orbis nauigatione nunc peragratus sit, neque tamen unquam de huiusmodi monstruosis hominibus certi quicquam audiri potuit, credi debet ea omnia fabulosa, & mendacia esse anilia nullo certo Authore, per manus quodammodo tradita, Sed ne ego cui totus nunc Orbis peragrandus est, in narrationis meæ exordio nimium digrediar, ad rem uenio.

VM hinc ante annos fere triginta Castellani in Occidente, Portugalleni autem in Oriente, nouas atque incognitas terras perquirere coepissent, ne alter alteri impedimento essent, partiti sunt duo ii Reges inter se terrarum Orbem summi Pontificis puto Alexandri sexti autoritate, hac ratione, Vt ab insulis Hesperidum, quas nunc Promontorii seu Capitis uiridis appellant, recta in occidentem Trecentum sexaginta miliaria quas Leucas uocant, linea uersus Arcticum, & altera uersus Australem Polum protenderetur, quoad rursus coirent, Orbemque in duas partes æquales diuiderent. Et quicquid incognitæ terræ in parte Orientali detegeretur hoc Portugallensibus cederet, quicquid in Occidentali, Castellanis. Hinc factum est ut Castellani per meridiem in occidentem semper nauigauerint & ibi continentem terram amplissimam, Insulas uero maximas & innumeras Auri & Margaritarum, aliarumque opum diuites, & nunc postremo ingentem Vibem mediterraneam Themititan in lacu quodam, Venetiarum more sita inuenerint,

de qua multa & magna, uera tamen, Petrus martyr memorie prodidit, Author circa rerum fidem, quam elegantia sermonis accuratior. Portugallenses uero per meridiem, & littora hesperidum, Ichthiophagorum Aethiopum æquinoctialem & Tropicum Capricorni prætereuntes in Orientem nauigauerunt, & multas, maximasq; & prius incognitas Insulas atq; adeo Nili fontes & Troglodytas inuenerunt. Illuc per Arabicum & Persicum sinus in Indię littora intra Gangem, ubi nunc maximum Emporium ibidem & Regnum est Calichuticum, delati sunt. Hinc ad Taprobanem quã nunc Zamataram uocant, nauigauerunt. Nã ubi Ptolemæus, Plinius & reliqui Cosmographi Taprobanem posuere, nulla nunc est Insula, quæ ulla ratione, ea esse credi possit. Inde ad Auream Chersonesum Vbi nunc Malaccha Celeberrima Vrbs & maximum Orientis Emporium situm est, peruenerunt. Ex hac, sinum magnum ingressi sunt, ad Sinarum usq; populos, quos nunc Schinas uocant, Vbi candidam gentem & ciuilem satis repperunt, Germanis nostris similem. Credunt Seres & Scythas Asiaticos eo usque protendi. Et licet incertus quidã Rumor peruagaretur Portugallensium in Orientem eo usq; progressos ut limitibus suis transcensis, in Castellanos terminos uenirent, Malaccham etiam & sinum magnum intra nostros fines contineri, Omnia tamen dicta potius q̃ credita fuere, Donec ante quadriennium Ferdinandus Magellanus Portugallensium uir clarus, & qui multos annos Portugallensium nauium præfectus oras totius Orientis peragrarat, in odium Regis sui, quem in se ingratisimum querebat, & Christophorus Hara frater soceri mei qui ex Vlyssipone quam uulgo Lisbonam uocant, per su

os multis annis in Oriente illo & tandem cum Sinarū po-
pulis mercaturam fecerat, Ita ut earum rerum magnum
usum haberet. Is quoq; iniuria a Portugallensium rege ac-
cepta, se in Castellam patriam recepit, ut Cæsari ostende-
ret nondum quidem satis compertum, utrum Malaccha
Castellanorum finibus, aut Portugallensium continere/
tur, propterea quod hactenus nulla certa longitudinū ra-
tio inueniri potuisset, satis tamen constare sinum magnū
& Sinarum populos ad Castellanorū nauigationem per-
tinere. Hoc item haberi longe certissimum, Insulas quas
Moluccas uocant in quibus Aromata omnia gignerent/
tur, & Vnde in Malaccham ueherentur in Occidente Ca-
stellanorum contineri, posseque ad illas nauigari. & unde
aromata facilius minoreq; impenſa & pretio, tanquam ex
natiuo solo in Castellam deportari. Ratio nauigationis
erat, ut ex Occidente subter inferius Hemisphæriū in Ori-
entem usq; nauigarent. Res pene ardua, & uana uisa est, nō
quod graue existimabatur recta ex occidente in orientem
subter Hemisphærium uehi, sed quod incertum eēt, utrū
ingeniosa natura quæ nihil non summa cum prouidentia
constituit, Ita Orientem ab Occidente, partim mari, par-
tim terra distinxisset, Vt hoc itinere & nauigationis cur-
su, ad Orientem perueniri posset. Non enim compertum
erat, Vtrum illa ingens Regio quam terram firmam uo-
cant, occidentale mare ab orientali determinaret. lique-
bat Continentem illam ab austro in meridiem, & inde
in occidentem uergere, Repertas Etiam ad septentrio-
nem regiones duas, quarum alteram Baccalarum a no-
uo genere piscium, Alteram Floridam uocant, Quæ si
terræ huic firmæ Coniungerentur, nequaquam ex Occi-

dente in Orientem posse deferri, cum nihil de freto aliquo huius terræ, quod transiri posset, licet diligentissime magnisq; laboribus perquisitum, nunq; tamen inuentum esset, Per portugalsium autem limites, & Orientem, re incertam & longe periculosissimam dicebant. Qua de re Cæsari & suis uisum est, eos quidē re, ut magnæ spei, sic maioris difficultatis polliceri, Cūq; uterq; in diem duceretur, obtulit Magellanus sese iterum. Christophorus autem impēis suis, & suorum Classē instructurum, dū modo autoritate & auspiciis Cæsaris nauigare liceret. In quo dum obstinatius persisterent, parauit Cæsar ipse Classē quinq; nauium, & huic Magellanus dux præfictur. Mandata erant, ut ad littora terræ firmæ uersus Austrum nauigarent, donec illius Regionis aut finem, aut fretum aliquod inuenirent, per quod ad Odoriferas illas Moluccas perueriri posset.

Soluit itaq; Magellanus die decimo Augusti Anno. M. D. xix. quinq; nauibus ex Hispali, unde paucis diebus, ad insulas fortunatas, quæ nunc Cannariæ passim undiq; appellantur, Ventum est. ad Hesperidum inde insulas peruenere, a quibus cursum suum inter Occidentem & Meridiem uersus, Cōtinentem illam, quam supra memorauimus cepere, ac intra certos dies felici nauigatione Promontorium detexere, cui sanctæ Mariæ nomē inditum est. Vbi Ioannes Ruy dias Solius nauium præfectus, dum iussu regis Ferdinandi Catholici littora huius continentis classe peruagaret, ab Antropophagis, quos Indi Cānibales uocant, cum aliquot sociis cōmestus fuerat. Hinc nostri perpetuo cursu, huius continentis littora legere, q̄ longissimo Tractu in Austrū (quem nūc plagam sub Au

strali polo appellandū duco) & paululū ad Occidentem
 uergentia protenduntur, ita Tropicū Capricorni ad mul-
 tos gradus trāscenderunt, sed non tam facile quam dixi.
 Sunt enim ultimo Martii sequentis anni delati ad sinum
 cui S. Iuliano nomen imposuere. Hic polum antarcticū
 xlix. gradus super Orizontem suum illis eleuatum tam ex
 altitudine & declinatione Solis ab æquinoctiali, qua iam
 plurimum, & plusquam altero quouis sydere nautæ no-
 stri utūtur, quam ex ipsius Antarctici altitudine deprehē-
 derunt. Longitudinem uero a fortunatis insulis in Occi-
 dentem, lvi. Gradus tradidere. Nam cum prisca Cosmo-
 graphi & præsertim Ptolemæus longitudes locorum
 a fortunatis insulis in Orientem usq; in Cattigaram, Cen-
 tum, & octoginta gradibus metirentur, Et nostri quam
 longissime in Occidentem nauigauerint, Coepere, a For-
 tunatis insulis per occidentem, ut debuere, usq; ad Catti-
 garam, alios. clxxx. gradus designare. Tamen nostri nau-
 tæ propterea quod in tam longinqua adeoq; a terra di-
 stanti nauigatione longitudinum certa signa terminos-
 q; sibi præfigere, designareq; non possunt, potius mi-
 hi in longitudinum ratione hallucinati, quam quicquam
 certi attulisse uidentur. Attamen ea interim qualiacun-
 q;, donec certiora reperiantur, non prorsus reiicienda,
 sed admittenda existimo. Sinus hic Vastus uidebatur &
 speciem freti referre. Quamobrem Magellanus præ-
 festus duabus nauibus Sinus situm explorare iubet, ipse
 reliquas in alto anchoris firmat. Post biduum relatum est
 sinum uadosum, nec longius in terrā produci.

NOSTRI in reditu aliquot Indos ad littora Conchylia le-
 gentes conspexere. Indos uocant omniū incognitarum

terrarum indigenas. Erant procerae longitudinis palmarum scilicet decem, ferinis pellibus testī, fusciore quam regionis situs postularēt. Ad quos dū aliquot ex nostris in terram egrederentur, atq; illis Tintinabula, & Chartas Papyraceas depictas ostēderent, coepere nostros ad rude murmur & inconditum carmen circum saltantes salutare. Vt nostris sui admirationē facerēt, demisere absq; nauis sesquicubitales sagittas per guttur ad Stomachi usq; fundum, quas protinus rursus extrahentes, quasi ea re fortitudinem suam ostentassent, gaudere uisi sunt. Venerē tandem tres tanquam legati & nostros signis quibusdam orant, ut secum longius in terram progredierentur, quasi essent eos omni hospitalitate excepturi. Mittit Magellanus cum his uiros septem bene instructos ut regionem & gentem diligenter, quo ad possent, indagarent. Hic cum eis ad mediterranea Regionis vii. miliaria profecti sunt. Ventū est in desertum & inuium nemus. hic erat Tugurium humile admodum, & ferarum pellibus cooperitum. Duæ erant in eo mansiones, in altera mulieres cum prole sua, in altera uiri uersabantur. Mulieres & infantuli tredecim, uiri quinque erant. Hic hospites ferali apparatu q̄ tamen illis Regius uidebat, exceperē. Occisum est aīal quod haud multum ab Onagris differre uidebatur, huius carnes semitostas nostris apposuerē, Nullo alio Cibo neq; potu apposito. Nostris noctu præter morem sub pellibus cubare necessarium erat ob ingentem uim niuium & uentorum. Quare priusquam dormirent excubias disponunt. Idem & Indi faciunt, qui ad focum horribile aliquid stertentes prope nostros strati erant. Quum illuxisset nostri postulant ut cum omni familia, una secum ad naues

naues reuenterentur, quod cum Indi illi diu negassent, & nostri hoc imperiosius exigere coepissent, ingrediuntur uiri feralē illud Gynecium. Hispani arbitrati sunt eos cū uxoribus hanc transmigrationem consultare. Cum inter alios quibusdam horribilibus pellibus a planta pedis ad summū uerticē testis, facie uariis coloribus infecta, Arcubus & sagittis ad prælium terribili & stupendo hoc accincti ornatu, & lōge maioris quam antea staturæ in aciem prodeunt. Hispani qui ad manus deueniendū putabant, Pixidē emitti iubent, q̄ istus & si irritus fuisset, egregii tñ Gigātes, q̄ paulo ante Iouē debellaturi uidebant, hoc sonitu adeo sunt deterriti ut p̄tinus de pace loq̄ coeptū sit. Sūma, ut tres uiri reliqua familia dimissa cū nostris ad naues redirent. Itur itaq; ad naues sed cum nostri non modo Gigantuloꝝ cursum, sed nec passus cursu æquare possent, duo ex iis ex itinere ad conspectum Onagri procul in monte pascentis, quasi hunc insecuturi essent, fuga euasere. Tertius ad naues perductus sed inedia quam sibi in clorum more ex tædio indixerat, intra paucos dies extinctus est. Et licet præfectus nauium ad Tugurium illud remississet, Vt denuo unum aliquem Gigantem illorum caperet, quem pro rei nouitate Cæsari afferret, nemo tamē inuentus est, sed omnes una cum Tugurio alio sese transtulerant. unde liquet gentem illam quoq; Vagam. Nec postea nostri, licet ad sinum illum per multos dies ut infra memorabimus, permansissent, Indum amplius in litore illo conspexere. Sed nec tanti etiā qcq̄ in regiōe illa eē arbitrati quo & mediterranea illius longius scrutari deberent, Et quanq̄ Magellanus animaduerneret longiorē mansionem illic inutilem esse, tamen quia mare aliquot

C

dies fluctuosum turbidūq; coelū esset, & terra illa cōtinūe ad Austrum uergeret, ut quo magis p̄gredierent, eo regione frigidiorē inuēturi, discessus necessario de diē in diē dilatus est, donec iam mensis Maius aderat, A quo illic aderrima hyems s̄uīre īcipit, atq; adeo, ut iā nostra æstate ibidē Hyemandū eēt. Prospiciēs autē Magellanus nauigationē diuturnā fore, Cōmeatū inter suos, quo lōgus copia eius sup̄peteret, parcius iubet distribui. Hispani ubi per aliquot dies rē æquanimiter tulissent, hyemis quoq; magnitudinem, ac terræ rigore ueriti, orarunt tandem præfectum suū Magellanum, ut quoniam aīaduēret regionē illā perpetuo tractu in Austrū protendi, nec sp̄e finis illius, aut freti superesse, Hyemē quoq; s̄uā imminētē & multos inedia, rerūq; incōmoditate ext̄ictos sese quoq; legē illā sumptuariā quā tulissent, diutius non posse sustinere, Cæsare autem nunq̄ eius animi fuisse, ut quicq̄ obstinatius tentari deberet, cui natura cæteræq; difficultates obstarent, labores suos iam satis p̄spectos probatosq; fore, Quum eo usq; p̄fecti iam erant, quo nunq̄ ulla mortalium audacia uel temeritas progredi ausa fuisset, Posse autem facile, flante ab Austro uento, intra aliquot dies, si Meridiem uersus uelificarēt, in maiorem aliquam plagam deferri. At contra Magellanus cui iam decretum erat, aut mori, aut coepta perficere, Respondet sibi a Cæsare cursum nauigationis præscriptum, a quo neq; posset, neq; uellet ulla ratiōe discedere, & propterea eoufq; nauigaturū, quo terræ huius aut finem, aut fretū inueniret. Quod & si hyeme obstante in p̄sentia p̄stare non posset, in æstate tñ regionis illius rem facile fore, Siquidem ipsos tunc uersus Antart̄icū terræ eius tra-

etū secuturos, quo ad illis tota ea æstas unicus & ppetuus
 foret dies, esse quoq; modo uellēt, unde inediā & Hye/
 mis incōmoditatē leuarēt, siquidem lignorū magnā esse
 copiā, Mare cōchylia, & pleraq; genera pisciū optimorū
 præbere, Fontes ibi salubres Aucupiū quoq; & uenatio/
 nē subuenire multis, Panē uero neq; uinū haftenus de/
 fuisse, neq; deinceps defutura, dūmodo ea ad necessita/
 tē, & tuendā salutē, non ad uoluptatē & luxū dispensare
 patiant. Nihil autem haftenus actum, quod aut admi/
 ratione dignū, aut quo redditui necessitatē prætexerent. si
 quidē portugallenses nōmodo quotānis, sed quotidie
 fere tropicū Capricorni quū in Orientē penetrarēt nul/
 lo negotio ad. xii. usq; gradus trāscendere, Se aut quantu
 la laude dignos existimādos, qui quatuor nō amplius gra/
 dibus in Austrū processissent, Sibi certe hoc statutū, an/
 te se extrema passurum, quā Hispaniam cum ignominia
 repetiturū, credereq; socios oēs aut saltem eos in quibus
 generosus ille Hispanorū spiritus nondū prorsus esset ex/
 tinctus, eiusdem quoq; animi esse, Illd itaq; duntaxat hor/
 tari, ut reliquum hyemis æquo animo sustirerent, Tan/
 toq; fore uberiora præmia quāto maioribus laboribus &
 periculis Cæsari nouum & incognitum Aromatum at
 q; Auro diuitem Orbem apperuissent. Hac concione
 Magellanus suorum animos mitigatos, erectosq; esse exi/
 stimans intra paucos dies, nefaria foedaq; seditione af/
 flictus est. Nā uulgo inter nauales Socios coepere sermo/
 nes de uetere atq; aeterno Portugallensium atq; Castel/
 lanorum odio, Magellanum Portugallensem esse, nihil
 ab eo gloriosius patriæ suæ geri posse, quam hanc Cla/
 ssem cum tot uiris pdere, neq; credendum, etiam si pos/

set Moluccas insulas reperire, cupere. Sed satis habitus si
Cæsarem aliquot annos uana spe possit circumducere, In-
terim uero noui aliquid euenturum, Vnde Castellani ab
Aromatum inquisitione prorsus auertantur, Neq; ite Coe-
ptum iter ad Moluccas illas beatas pertendere, Sed ad p-
petuas aliquas niues, ad glaciem & coeli perpetuam intē-
periem. Magellanus his dictis mirifice irritatus corrigit
socios, sed asperius aliquanto quam homini peregrino
idq; in regione longinqua præfecturā gerenti conueni-
ret. Itaq; facta conspiratione nauim occupant, regressum
in Hispaniā apparātes. Ille cū reliquis, quos adhuc dicto
audiētes habebat, nauigium illud inuadit, Ducem eius ac
alios p̄cipuos supremo supplicio afficit, iis etiam in quos
iure id fieri non poterat, eam sortem subeuntibus. Erant
enim Regii quidam ministri in quos nemo præter Cæsa-
rem ipsum eiusue Senatum capitali poena aīduertere iu-
re potest. Nemo tñ pro tempore Regium imperium de-
trectare ausus fuit, licet non defuere qui adinnicem susur-
rarent, Magellanum eo modo in reliquos ad unum om-
nes Castellanos sæuitia grassaturū, donec sublatis uniuersis
e medio, ipse cum paucis Portugallensibus suis, eadē
classe in patriā reuerti posset. Altius itaq; hoc odium pe-
ctore Castellanorū insedit, Magellanus tñ cum primum
maris pcellas & hyemis aspitātē mitescere aīduerteret,
Soluī ex sinu diui Iuliani. xxiii. Augusti, utq; antea multos
dies, terræ tractum in Austrum uergentis fuerat secutus,
conspēctum est tandem Promōtoriū quod Sanctæ cru-
cis appellauere. Vbi dum eos seuerior tempestas ab Oriē-
te exorta deprehenderet, Vna ex quinq; nauibus ad litto-
ra elisa est, hominibus cū mercibus & armauentis sal-

uis, præter seruum unum Aethiopem qui fluctibus obrutus, & demersus fuit. Hinc tellus paulo inter Orientem & Austrum protendi uisa est, quã dum more suo lustrare incipiunt. xxvii. Nouembris, fauces quædam, quæ speciem freti præ se ferrent detestæ sunt. Ingreditur eos Magellanus protinus cum uniuerſa classe, Vbi dũ alios atq; iterum alios sinus conspicit, Iubet eos omnes diligenter nauibus collustrare si ulpiã transitus pateret, quas se ad quintum diem, quæcunq; acciderent, in freti faucibus expectaturum recepit. Vna ex his, cui ipsius Magellani ex fratre nepos Aluarus Meschita præfuit per sinus ipsius refluxus iterum in mare, unde sinum ingressa fuerat, defertur. Hispani autem cum se longius a reliquis nauibus distare cõsiderarent facta conspiratione de reditu Aluarũ præfectum nauis suæ in uincula coniiciunt ac iter suum Septentrionẽ uersus capiũt, Suntq; tandẽ ad littora Aethiopiz de lati. Inde parato comitatu Octauo mense postq; a reliquis discesserant, in Hispaniam uenere, Vbi Aluarũ causam ex uinculis dicere faciunt quasi ipsius maxime cõsilio atq; suasu Patruus Magellanus tanta sæuicia in Castellanos usus fuisset. Itaq; Magellanus, ubi aliquot dies ultra statutum tempus Nauim hanc expectasset & altera rediisset quæ nihil præter sinum uadosum, Scopulosq; & rupes altissimas in littore comperisset, Tercia uero nauis nunciaret sinum hunc maximã freti similitudinem habere, Quod cũ triduo nauigantes exitũ quidẽ nullum, sed quo latius progressi fuissent, angustius maris spaciũ inuenissent, & eam altitudinem, cuius multis in locis nulla longitudine fundum attingere potuere, animaduertisse etiam ex æstu maris fluxum aliquanto, quam refluxum ue-

hementiorē, Inde illis quoq; p̄suasū ēē Illac trāsītū ī aliū
aliquod pelagus patere, Statuit p̄ hunc uela uentis dare.
ERAT fretum hoc, quod quidem tunc fretum esse ignora
batur, Latitudinis aliquando trium, aliquando duorum,
nonnunquam decem aut quinq; milliariorum Italicorum,
Vergebatq; paululum in Occidentem, Altitudo autem
poli australis duos supra quinquaginta gradus inuēta est,
longitudo uero eadem quam ad sinum Sancti Iuliani cō
perissent. Aderat iam mensis Nouember, Noctem habe
bant paulo amplius horarum quinque. Nullos unquam
Mortales in littore cōspexere. Visa fuit tamen nocte Igni
um maxime a sinistro latere multitudo. Ex quo coniectu
ram faciunt, se ab Incolis regionis illius fuisse conspectos
Magellanus autem q; terram illam fragosam atque insu
per Aeternis frigoribus rigentem uideret, indignum lu
dicabat in ea indaganda plures dies perdere. Quamobrē
tribus tantummodo nauibus continuo Cursu in interiora
freti uestus est. Donec uigesimosecūdo die post quam in
eo nauigare coeperat, in aliud mare amplum atq; uastū de
fertur. Lōgitudinem freti milliariorū Hispanorum fere
centum esse attestatur. Terram quam ad dextram habuif
sent Continentem esse quam diximus haud dubium est;
ad sinistram autē non Epirum sed Insulas esse existimant,
Quod aliquñ ex latere illo in ulteriori littore maris reper
cussū & fremitum audiuiſſent. Videt Magellanus Con
tinentem rursus recte in septentrionē dirigi, Quamobrē
iubet diuissa terra illa, ingēti ad dexterā nauigatione cur
sum per uastum & Ingens hoc Pelagus, quod nescio, an
unquam nostras aut alienas naues cōspexerit, recta in eā
oram dirigere, ex quo Corus flare consueuit, hoc est in ter

Occidentem & septentrionem, ea quidem ratione ut tan-
dem per Occidentem in orientem, ac rursus sub Zonam
Torridam perueniret. Satis enim exploratum habuit Mo-
lucas in remotissimo esse Oriente & haud multum a li-
nea Aequinoctiali posse distare, huc perpetuus cursus fuit.
neq; ab eo unquam discessere nisi quantum tempestatū,
& uentorum uis eos aliquando aliorsum declinare coe-
git. Vbi .xl. dies hoc modo uehementi, & ut plerunq; se-
cundo uento per altū delati fuissent, rursus uero sub Tro-
pico Capricorni nauigarent, Venere in conspectum insu-
larū duarū, exiguarū tamen & steriles, ad quas dum naues ap-
pellere conarentur, eas inhabitatas inuenerant. Ad eas ta-
men curationi & recreationi corporum, nam piscatio sa-
tis commoda, biduum consumptū est. Insulas tamen has
Infortunatas cōmuni decreto appellant. Tū rursus inde
soluerūt pristino illo cursu & nauigatiōis instituto. Dūq;
iam trimestre supra dies uiginti feliciter p altum hoc uehe-
rent, ac ingens maris spatium metiti eēnt, Vastius quā ullū
humanū ingeniū capot, q; assidue fere magna ui uentorū
acti eēnt consisterentq; iam denuo citra Aequinoctialē line-
am, cōspecta est illis tandē Insula quæ dā ab indigenis ut
postea cognouerūt, Iuagana noīata. Cui cū propius acce-
derent, cōpererunt altitudinē Poli Arctici Vndecim gra-
duū, longitudinē uero a Gadibus p occidentē. clviii. ar-
bitrabant. Protinus alias atq; iteq; alias pspexere, ita ut se in
Archipelagus quoddā ingens delatos uiderēt. ad Iuaga-
nā uentū est, Attū īsula inhabitata iuenta est. Accedūt ad
aliā exilē licet, ubi duas Cādas Indorū cōspiciūt, Sic. n. hoc
gēus nauigii qd̄ pexiguū ē, ab Indis nūcupari solet. Est. n.
excisū, cauātūq; ex unico arboris trūco, capitq; unū, uel ad

summum, alterum hominem. Indiciis ac signis, sicut muti cum mutis loqui solent. ab Indis scrutantur nomina insularum, & unde nam eis commeatus copia subministrari posset, Cuius magna penuria premebatur. Intelligunt illā in qua fuerant, Iuuaganam, ubi tunc essent, Acacam nuncupari, Sed utranque inhospitam, Cæterum haud longe distare insulam cui Selani nomen esset, quam & fere digito ostendebant, Eam habitatam & copiam omnium rerum, quæ ad Vitæ necessitatem spectarent, in ea reperiri. nostri a quatione in Acaca facta ad Selani tendunt. Deprehendit hic eos aduersa tēpestas, ut ad insulam illam naues appellere nequiuerint, quin ad Massanam aliam insulā deiecti sunt, Vbi trium insularum agit Rex. Inde ad Subuth peruenere. Ampla hæc est & ingens insula, ubi inito cum Regulo foedere, protinus in terram descendunt, ut Sacra de more Christianorum facerent, aderat enim festum Resurrectiōis illius qui nos Saluos fecit. Quare in littore ex nauium uelis & Ramis sacellum, atque in eo altare Christianorum ritu construunt, patrioq; more sacra faciunt. Accurrit Regulus cum magna Indorum copia, qui omnibus peractis uisi sunt hoc Deorum cultu delectari, præfestumque atque aliquos ex præcipuis in tugurium Regale deducunt, & ea quæ habebant Cibaria apponunt. panis quem Saga uocant, est ex trūco seu ligno arboris, haud multum a palmis dissimilis, hæc frustatim dissecta, ac in sartagine oleo frixa panem hunc præbet, cuius particulam. R. D. T. mitto. Potus erat humor, qui ex concussis palmarum ramis defluere, & manare solet. Aucupia quoq; Cōuiuia ornabant. Reliqua fructus illius erant Regionis. Conspicit Magellanus in domo Reguli quendā ægrum & iā prorsus ex-

sus extenuatū. Scrutatur quis nam hic esset, & quo morbi genere torqueretur. Intelligit nepotē illius reguli & iam Biennio uehementi febre laborasse. Iubet eum bono animo esse, si modo se Christo deuoueret, protinus salutē & pristinam ualitudinem recuperaturum. Indus conditio, nem accipit, cruceq; adorata, baptismum capit. Postridie se incolumen affirmat, surgit ex lectulo, ambulat, cibū sumit ut reliqui, nescio quæ insomnia suis Indis narrat. Quid multa? Regulus ipse cū Indorum duobus millibus supra ducentos baptizatur, Christi q; nomen & Religionē profitentur. Magellanus autem hanc diuitē auro & gingiberi esse considerat, præter omnia, circūuicinis îsulis sitū suo adeo opportunā, ut inde facile earum opes, & terræ munera posset explorare. Quapropter Regulū Subuth adit, illiq; persuadet, cum ipse dimisso uano atq; impio deorum cultu, se ad Christi religionem cōuertisset, æquū esse ut reguli proximarum îsularum eius iussui imperioq; parerent, statuissē itaq; se hac de re legatos mittere, & eos qui minus audientes forent, ad hoc armis cogere. Placet barbaro conditio, legati mittuntur. Venit idem atq; alter regulus, & Subuthicum patrio more adorant. Erat proxima îsula Mauthan cuius Rex cæteris militia & armis præstabat, ille recusat se eum adoraturū cui iam diu imperare solitus fuisset. Magellanus, qui quod coepisset, conficere cuperet, armari iubet quadraginta ex suis, quorū uirtutem & in bello robur perspectū habuit, inque Mauthan cymbis uehitur. Proxima insula erat, Subuthicus Regulus aliquot ex suis ei adiunxit, qui îsulæ sitū & naturā locorū doceant, & si in rē esset, acie etiā decertēt. Rex Mauthan nostros aduentare prospiciens, ad tria milia suorū in Cam

D

pū educit. Magellanus suos cū tormētis, machinis bellis licet paucis, in littus exponit, & quanq̃ se longe hostibus inferiorem numero animaduerneret, gentē præterea bellicosam, quæ lanceis & aliis longioribus armis uteretur, satius tamē duxit cum eis acie decernere quā aut regredi, aut Subuthico milite uti. Iubet itaq̃ suos bono atq̃ cōstāti esse animo, neq̃ terri hostiū multitudine cū sæpe uisum esset, cum aliis, tū proximis diebus in insula Iuuagana Hispanos ducentos, aliquādo ducentena, nōnunquā tercentena hominū milia acie fudisse. Subuthicis uero ostendit, se non eos ad pugnandū, sed ad suorum fortitudinem & in bello robur spectandū adduxisse. Itaq̃ impetu in hostes facto pugnatur acriter utrinq̃, sed cum hostes numero superarent nostros, & longioribus armis uterentur, quibus nostris multa incōmoda inferrent, cōfossus est tandem ipse Magellanus. Reliqui autē & si nondū plane uicti uidētur, amisso tamē duce pedem referūt. Quos, hostes qui in ordine retro cederēt, īsequi nō audent. Reuertunt itaq̃ Hispani amisso classis præfecto Magellano, & aliis sociis septē in Subuth, ubi nouū classis præfectū eligūt Ioānem Serranū uirū haud spemendū. Is protinus inita fœdera cū Subuthico rege nouis muneribus renouat, ac Mauthan Regem se deuicturū spondet. Habuerat seruū Magellanus ex insulis Moluccarū ortū quē alias in Molucca emerat. hic Hispanicā linguā absolute callebat, & alio adhibito interprete Subuthico, qui Moluccēsis sermōis gnarus erat nostri negotiabant. Hic prælio Mauthensi interfuerat, & exilia quædam uulnera in eo acceperat. Qua de re cubabat toto die intentus ualetudini. Serranus qui nihil sine eo tractare potuerat, corripit hominē durioribus uerbis.

Sunt numero quinque, Taranthe, Muthil, Thedori, Mare,
& Mathiæ nuncupatæ, tū citra, tū ultra, tum etiam sub
i pſa æquinoctiali ſitæ. Alia Gariophilum. Alia Myrſti/
cam nucem, Alia Cynnamomū gignit. Vicinæ ſunt om
nes, ſed parvæ atq; anguſtæ admodū. Reges illarū paucis
ante annis imortales aſas eſſe credere coepere, haud alio
argumento ducti quam quod Auiculam quandam pul
cherrimā, nunq̃ terræ, aut cuiq̃ aliæ rei quæ in terra eēt
inſidere ſolitā animaduerterēt, Sed aliquādo ex ſummo
æthere exanimē in humum decidere. Et cum Mahume/
tani, qui cōmerciū cauſa ad eos cōmearent, hanc auiculā
in Paradīſo ortam, Paradīſum uero locū animarū q̃ uitæ
functæ eēt, attellarētur, Induerūt hi Reguli Mahumetiſ
ſectam, q̃ hæc de hoc animarū loco mira pollicetur. Aui
culam uero Manuccodiata appellauerunt, quā adeo iſtæ
ſctæ religioſeq; hēt, ut ſe ea reges in bello tutos exiſtimēt
etiam ſi ſuo more in prima acie collocati fuerint. Plebei
aut Caphre ſunt, & eiſdē fere moribus, & inſtitutis, qui
bus inſulanos Pome eſtēdimus. Sūt aut egētes admodū,
ut pote apd quos nihil p̃ter Aromata pueniūt, q̃ cū uene
nis Arſenico, & Mercurio ſublimato uulgo appellatis, ac
linteis, qbus ut plurimū uſcunt, libēter cōmutāt, in quē
uero uſum his uenenis utāt, Nōdū ſatis compertū eſt. Vi
uūt pane Saga, & piſcibus ac nōnūq̃ pſitacis. latēt Tugu/
rioliſ demiffis admodū. Quid multa? Oīa apud hos hui/
lia, & ſordida p̃ter pacē, oriū & Aromata. Quorū alterū &
quidē pulcherrimum ſummūq; bonum, ingēs morta/
lium iniquitas ex hoc noſtro Orbe relegaſſe ad eos uiden
tur. Aromata uero tum auaritia, tum inſatiabilis gulæ au
ditas, nos in ignoto etiam orbe illorū quærere cogit. A

deo hominum proteruia, salubria quæq; haud longe fa-
 tis nequit protédere, neq; quæ luxur & libidinis appetere
 Nostri uero Moluccas situ diligenter inspecto, & cuiusq;
 insulæ prouentibus, præterea Regulorum moribus ex-
 ploratis ad Thedori accedunt q; hanc copia Cariophili
 cæteris antecellere, Regem uero prudentia, & humanita-
 te reliquis regibus præstare, intelligebant. Paratis itaque
 muneribus in terram descendunt, ac Regem salutât, præ-
 bentq; munera, tanquam a Cæsare missa. Ille muneribus
 acceptis, benigne in cœlum suspiciens, iam inquit Bien-
 nium agitur, Quum uos a maximo Rege, ad inquirédum
 has terras dimissos, e syderum ratione cognoui. Quare
 aduentus uester, tâto mihi gratior, iucundiorq; ē quanto
 Astrorum significatione diutius mihi præscitus fuit. Et
 cum nihil huiusmodi euenire scio quod non iam diu fa-
 torum, & syderum decreto statutum sit, non is ero, qui
 aut fatis, aut syderum significationi aduersari moliar, sed
 uolēs libēsq; post hac deposito Regio fastigio me tm̃ Re-
 gis uestri noīe, huius Insulæ & procurationem gerere existi-
 mabo. Quare naues in portū si b. lucite, & reliquos socios
 in terram tuto descendere iubetote, Vt nunc tandē post
 tam longam maris iactationem totq; rerum pericula se-
 cure terræ benignitate frui, & corpora curare possitis, Ne-
 q; aliud existimate quam uos in Regis uestri regnum ue-
 nire. His dictis, deposito Diademate singulos amplecti-
 tur, & quæ terra illa alimenta habebat, afferri iubet. No-
 stri hac re lætati, ad socios redeunt, ac quæ acta sunt, renū-
 tiant. Hi hac regis comitate & beneuolētia lætati Insula
 potiunt, Vbi cū aliquot diebus & regia munificētia fuisset
 recreati, Inde ad reliquos reges legatos mittunt ad insu-

scilicet, nō defuisse seruū atq; mācipium esse occiso Ma-
 gellano, sed grauius iugū seruitutis subiturū, & asperimis
 loris cæsum iri nisi officiosius demandata ministeria ex-
 quereſ. Seruus hic ex his uerbis ingens odiū in nostros cō-
 cipit, dissimulata tñ ira. Post aliquot dies Regulū Subu-
 thicū adit, docet infatiabilē esse Hispanorū auaritiā, illisq;
 hoc statutum & decretū, ut deuicto Mauthano Rege, in
 ipsum postea sæuiant, & captiuū abducant, neq; aliud re-
 bus suis remediū adhiberi posse, quā fraudē fraude præ-
 uenire. Barbarus omnia credit, clam pacē cū Rege Mau-
 than & reliquis facit, in nostrorū exitiū conspirant. Voca-
 tur ad solenne conuiuium præfectus Serranus cū reliquis
 omnibus p̄cipuis, qui numero. xxvii. fuere. hi nihil mali su-
 spicati, q; barbari omnia astute dissimulauerant, secure &
 incaute ī terrā tanquā ii qui cū regulo cibū sūpturi esset,
 descendūt. Inter epulandū ab iis, qui in insidiis collocati
 fuerāt, opprimunt. fit clamor undiq;, nuntiat protinus in
 nauibus nostros occisos, & ī tota īsula hostilia esse omnia.
 Prospiciūt e nauibus pulchram Crucē quā in arbore po-
 suerant, a Barbaris magno furore in terram præcipitari, &
 in frustra secari. At Hispani reliqui qui ī nauibus māserāt,
 de sociorū clade edocti maiores īsidias uerent. Quapro-
 pter Anchoris sublatis, uela uētis ocyus cōmittūt. Addu-
 cit paulo post ad littora uictus misere Serranus, obsecrat
 a tā dira captiuitate redimat, se impetrasse ut redimi lice-
 ret, mō de suis hoc fieri concedat. Nostri & si ducē turpe
 hoc modo relinq̄re existimabant, tamē fraudē & insidias
 ueriti in altum tendunt, relicto Serrano misere ad littora
 lachrymante, opemq; atq; auxilium suorum planctu in-
 genti lugubriq; implorāte. Hispani duce, sociisq; amissis:

tristes anxiiq; nauigabāt, non modo calamitate & socio-
rum clade perturbati, sed quod iam ad eam paucitatē &
numerum essent redacti qui ad tres naues Gubernādas im-
par haberetur. Qua de re consilium ineunt & continuo cō-
munibus suffragiis nihil magis in rem esse decernunt, quā
una aliqua trium nauium igni absumpta, duas duntaxat
asseruare. Accedunt itaq; ad proximā insulam cui Bohel
nomē erat, & armamentis in alias duas naues translatis ter-
tiam hanc concremāt, inde ad insulam Gyberh deferun-
tur. Quam & si auro & gingibere, multisq; aliis rebus feli-
cem cognoscerent, diutius tamen ad eam non moran-
dum censerēt, q; Indos illos nulla beneuolentia ad se alli-
cere potuerint, Armis autem decernere paucitas prohibe-
bat. Illinc ad Pome insulam tendūt. Duæ in hoc archipe-
lago insulæ erant ingentes amplæque, quarum altera Solol
dicta, Cuius rex sexcentos liberos habebat, altera quā dixi-
mus Pome Solole maiore est, quippe quæ nauigatiōe sex
mensium ambiri uix posset, Pome autē trium. Sed quem-
admodū illa uastior, ita hæc & terræ foelicitate beatior,
& uerbis eiusdem nominis magnitudine clarior est. Sed cū
Pome insulis cæteris quas hætenus collustrassent, nobi-
lior haberetur, & inde cæteros bonos mores, uitæq; cultū
accipere uidebantur, statui horum populorum mores, &
instituta paucis attingere.

SVNT omnes hi insulani caphre hoc est gentiles. Solem
& Lunā deos colunt. Soli diei, Lunæ uero noctis imperi-
um ascribunt. Illum marem, hanc feminam dicunt, atque
hos cæterarū stellarum parentes uocant, quos omnes de-
os esse (minutos tamen) arbitrantur. Solem oriētem cer-
tis carminibus saluant potius quam adorant, Item lunam.

lanū copias explorādas & Regulonū aīos cōciliādos. Taran-
 the prima erat, & hæc quoq; minima est īsula, q̄ppe q̄ pan-
 lo ultra sex milliariorū italicorū ābitū habet. Est huic p̄xima
 Mathien & ea exilis. Hæc tres Garyophili magnā copiā gi-
 gnūt sed lōge uberiorē ī quartū annū. Arbores hæc nō nisi
 abruptis rupib. puenire solēt, & ita densant̄ ut plerūq; lucū
 faciāt. Arbor hæc tū foliis, tū crassitudine, tū ipsa etiā alti-
 tudine lauro simillima est. Gariophylū quod uulgo a simi-
 litudine clauīū nomināt, nascit̄ ex sūmis singulis ramuscul-
 lis, corolla primū, tum in eo flos haud alius quā mali aurei
 prodit, aciesq; seu cuspis ipsi garyophili summo stipiti īsi-
 det, donec paulatī in longū exurgēs, mucronē efficit. Rube-
 scit primū, mox sole tostū nigrescit. Huius arboris siluas
 iter se, quēadmodū nos Vineas, īdigenæ partitas hēnt. Ga-
 ryophilū Syris cōdūt, donec alio a mercatoribus trāsserat.
 Quarta Insula Xluthil haud ceteris maior. Hæc Cynnamo-
 mū gignit. Arbor hæc surculosa, & alioq; sterilis, siccitate
 gaudēs, simillima est arbori, q̄ malū fert punicū, huius cor-
 tex ad solis calorē dehiscēs a ligno auellit̄, & paululū ad so-
 lē detostus fit Cynnamomū. Huic p̄pinqua alia est insula q̄
 Badā appellat̄, Molucēsib. īsulis maior āpliorq;. In ea my-
 ristica nux nascit̄, cuius arbor p̄cera, āplaq; est arbori, q̄ nu-
 cem Iuglādē fert, admodū similis, neq; hæc nux aliter quā
 Iuglās pducit̄, gemino p̄testa opimento, puluinati primū
 calicis, sub hoc tenuis mēbrana, q̄ reticulatim nucē ample-
 ctit̄. Hæc apud nos muscatæ flos, ab Hispanis macis uocat̄
 nobile atq; salubre aroma, Alteꝝ operimētū ligneū est pu-
 tamē ut Auellanzæ, cui quā diximus, ipsa nux inest muscata.
 Gyngiber uero passim in singulis īsulis huius Archipelagi
 nascit̄. Aliud seminat̄, aliud spōte puēit. Sed qd̄ seminat̄,
 nobilius est. Herba similis illi q̄ Crocum fert, & eo modo

eius radix fere nascit̃ q̃ Gyngiber est. Nostri ab regulis singulis benigne suscepti fuere, qui exēplo regis Theodori sese Cæsaris imperio ultro submisere, at hispani qui nō nisi unā atq; alterā haberēt nauim, statuere de singulis quidē aliqd afferre, sed naues Garyophilo onerare, q̃ huius, āno illo uberior p̃uētus fuisset, & huius generis aromatis maiorē copiā naues ferre possent. Impletis itaq; Garyophilo nauibus & literis muneribusq; a regibus ad Cæsare acceptis discessum parāt. literæ plenæ erāt fidei, atq; obseruatiæ. munera erāt enses indici alia q̃ id genus, sed p̃cipuū donū Manucca dicta hoc est Auicula illa Dei qua se in p̃lio tutos inuictosq; putāt. hæc qnq; fuere missæ. Vnā impetraui a p̃fecto nauis, quā. R. D. T. mitto nō quod se ea ab insidiis & ferro tutam putet, ut illi perhibēt, sed qđ eius raritate & pulchritudine delectet. Mitto quoq; & Cynamomi & muscatæ & Garyophili aliqd ut cognoscat nostra aromata iisquæ Veneti & Portugallē. afferunt, nobiliora recentioraq;. Nostri dū ex Theodori soluisset, ecce altera nauis & maior quidē, uicio fracta aquā hausit, ita ut ad Theodori regredi necessum fuerit. Hispani dū hoc incōmodū nō nisi magno negotio, & in multorū dieꝝ spatio posse tollere animaduertēt, cōuenere ut altera nauis ad promontorium Cattigaræ, inde per altū quā longe posset a littoribus īde ueheret, ne a Portugallensibus cōspici posset donec p̃mōtoriū Africæ quod ultra Capricorni tropicū ptēdit, & cui bonæ spei Portugallēses nomē indidere, ī cōspectū ueniret, quod īde haud difficilis ī Hispaniā esset nauigatio, altera uero nauis, cū primū resecta rursus per archipelagus, uastūq; illū oceanū ad littora illius continentis quā supra memorauimus, cursum capet, donec eā orā repiret, q̃ e regiōe Danenis esset, ubi angusto admodum terræ spatio, australe illud mare ab occi-

noctu fulgētē, a quibus liberos foecūdā pecoris foeturā, terrarū uberes fructus, aliāq̄ id genus deposcūt. Ceterę pietatē & iustitiā colūt & p̄cipue pacē atq; otii amāt, Bellū uero maxīe detestant̄. Regē suū dum paci studet, ut deū colūt, cū belli cupidior sit, non q̄sunt donec hostiū manu in acie ceciderit, Qui ubi bellū gerere statuit (quod raro fit) primus a suis ī acie colloca t̄, Vbi oīum hostiū impetū sustinere cogit. Neq̄ strenue in hostē inferūt sese, nisi donec regē suū, occisum intelligūt. Tū. n. primū p̄ libertate & futuro rege pugnare incipiūt, Neq; unquā apud eos uisus est rex belli auctor q̄ in acie nō ceciderit. Qua de re raro bella gerūt, fines p̄tendere iniquū putāt. Oībus aut̄ p̄cipuū est studiū, ne finitimos populos aut p̄grinos iniuria laceſſant, Verū si qñ ipsi laceſſiti fuerint par pari referūt, & ne res latius serpat p̄tinus ad concordia spectāt. Neque quicquā apud eos glorioſius eē poterit, quā si q̄s p̄or pacē petierit, Neq; itē magis indecorū quā in pace petēda p̄uentū esse, foedum aut̄ atq; detestabile cēsent pacē petēti negare, Etiā si q̄s iniuria laceſſitus fuerit, Nāq; in huius exitiū finitimi oēs tanquā dirum atq; impiū p̄tinus cōspirāt, Quo fit ut oī fere tēpore tranquillitate & otio fruant̄.

Nulla apud hos latrocinia, cædes etiā nullæ. Nemini regē p̄terquā uxoribus eius & liberis alloq̄ fas ē, nō nisi eminus p̄ Cānas quas auri illius apponūt, & qcqd uolunt, p̄ eas insurrāt. Post mortē hōi nullum eē sensum dicunt, q̄ nec ullus ante natalē fuisset. Aedes hēnt exiles ex lignis & terra cōſtractus, partim rudere p̄tim palmarū frōdibus cooptas, In Vrbe Pome. xx. millia domorū eē certum habet. Vxores ducunt quot alere possunt. Cibo utunt̄ quē aut aucupium aut piscatio p̄æbet. Panē ex Oriza cōficiunt Potum ex li

quore, q̄ de cōcis Palmarū ut diximus, ramis stillat. Alii mercaturā in p̄pinqs īsulis faciunt ad quas Iuncis deferuntur. Alii uenatiōi, alii Piscationi, alii Agriculturæ studēt. Vestes habent ex Gossampino, Animalia fere etiam oīa q̄ apud nos sunt præter Oues, Bouē & Asinū, Equi tamen perexigui, & exiles sunt. Camphoræ, Gingiberis, Gynnamomi magnus apud eos p̄uentus. Inde nostri rege illo Salutato, & muneribus condonato, ad Moluccas tendūt, q̄ illis ab eodem Rege cōmonstratæ fueræ. Veniūt ad littora insulæ, ubi Margaritas magnitudine ouorum Turturū, aut aliquando Gallinarū intelligunt, quæ tamen non nisi in altissimo æquore expiscari possunt. Nostri huiusmodi Vnionē nōn attulere, q̄ anni tempus illarum piscationē nō præbebat, coepisse tamen ea in regione Ostream attestātur, cuius Caro septem supra quadraginta librarum esset. Hinc facile crediderim tantæ magnitudinis Margaritas illic reperiri, cum satis constet Vniones Concharum partem esse, Et ne quicquam prætermittam constāter nostri asserunt narrauisse Insulanos, Pome Regem gestare in Diademate Vniones duos oui anserini magnitudīe. hinc ad insulam Gilonem uentum est, Vbi homines cōspexere Auriculis longis atq̄ adeo pendulis ut humeros attingerent, quæ cum admodum admirarentur nostri, ab indigēis intelligunt non longe distare aliam insulā, Vbi homines essent non solum pendulis sed adeo latis amplisq̄ auriculis, ut cum ex usu eēt, altera eorum uniuersum caput, contererēt. Nostri autē qui nō monstra sed aromata quærent, omissis nugis, recta ad moluccas tendunt. Octauo mense postquam præfectus eorū Magellanus in Mauthan occubuerat, ab eis repertæ sunt insulæ.

dentali i quo castellanorū sunt īsulæ, disiungit. Soluit itaq;
 denuo ex Thedori nauis altera & citra æquinoctialē ad .xii.
 gradus uesta promōtorīū Cattigaræ qđ Ptolemæus lōge
 etiā ultra æquinoctialē ptēsūm arbitratus est, nō iuenere. Sed
 postquā ingēs maris spatiū demēsæ esset, ad Promōtorīū
 bonæ spei, inde ad īsulās Hespīdū delati sūt. Et cū hæc na
 uis hac nauigatione cōcussa aquā admitteret, non potuere
 nautæ quorū iam multi etiā rerū & nauigationis incōmo
 ditate pierant exhauriēdæ sentinæ satagere. Quapropter in
 unā insulæ q. S. Iacobi nūcupat, descēderūt ut seruos eme
 rēt. Nostri autē dū pecuniā nautæ more nō haberēt, Ga
 ryophilū pro seruis offerunt. Quare p Portugallē. q. in illa
 īsula magistratū gerit ītellecta, tredecim ex nostris in uīcu
 la cōiecti sunt, reliqui, q. nūero decē & octo erāt, hac rei no
 uitate territi, dimissis fociis cōtinue ī Hispaniā tēdūt, quo
 xvi. mense postquā ex Thedori discessere, salui atq; incolu
 mes. vi. Septēbris ad portū Hispali ppinquū puenere. Di
 gniores pfecto nautæ q. æterna memoria celebrent, quā
 qui cū Iasone ad Colchidē nauigarūt Argonautæ. Nauis
 autē ipsa multo dignior ut inter sydera collocef, quā uetus
 illa Argo. hæc nāq; ex Græcia dūtaxat p Pontū uesta est,
 nostra uero ex Hispali austrū uersus, indeq; per uniuersum
 occidentē, perq; īferius hemisphæriū in orientē penetrās
 rursum in occidentem remeauit.

Errata librarij.

Charta VII. quas se ad quintum diem pro quos &c.

Charta VIII. ex concussis palmarū ramis pro cōcissis &c.

Charta XI. Gynnamomi pro Cynnamomi &c.

ROMAE IN AEDIBVS
F. MINITII CALVI
ANNO M.DXXIIII.
MENSE
FEB.